

АНЕКС ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Овим анексом врши се допуна и измена Школског програма Основне школе “Петар Тасић”, Лешница за школску 2023/2024 годину.

Анекс је израђен у складу са Законом о основама система образовања и васпитања и Правилником о стандардима квалитета рада установа, а односи се на измену удбеника и слободних наставних активности.

СЛОБОДНЕ НАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

ЧУВАРИ ПРИРОДЕ

ЦИЉ учења слободне наставне активности је да ученици стекну знања, понашање, ставове и вредности који су потребни за очување и унапређење животне средине, биодиверзитета, природе и одрживог развоја.

РАЗРЕД: пети и шести

ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА: 36

ЛИТЕРАТУРА: ПРАВИЛНИК о допунама Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања

Р.бр.	ИСХОДИ	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ САДРЖАЈИ	БРОЈ ЧАСОВА			КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	РАЗВИЈАЊЕ МЕЂУПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА
			ОГ	УГ	УК.		
1.	препознаје проблем, планира стратегију решавања и решава проблем примењујући знања и вештине стечене у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства.	Упознај живи свет своје околине Биодиверзитет и његов значај. Истраживање биодиверзитета непосредне околине. Мапирање врста.	2	4	6	биологија ликовна култура информатика српски језик	Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима и информацијама
2.	– прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником; – користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања;	Значај живог света за човека Лековите биљке. Самоникле јестиве биљке. Зачинске биљке Аутохтоне расе и сорте. Значај биљног покривача. Утицај климатских промена на живи свет	8	4	12	биологија географија информатика српски језик ликовна култура	Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини
3.		Помозимо да преживе				биологија	

	<ul style="list-style-type: none"> – вреднује утицај својих навика у заштити животне средине и биодиверзитета; 	<p>Угроженост врста. Значај опрашивача. Утицај пестицида на живи свет.</p>	4	2	6	географија информатика српски језик	Предузимљивост и оријентација ка предузетништву
4.	<ul style="list-style-type: none"> – активно учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и биодиверзитета; – повеже значај очувања животне средине и биодиверзитета са бригом о сопственом и колективном здрављу; – одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу; – аргумендује своје ставове према еко-култури и култури свакодневног живљења; – сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању задатог циља; – критички процени сопствени рад и рад сарадника у групи; – критички се односи према употреби и злоупотреби природе. 	<p>Ја чувам природу Природни ресурси. Рационална употреба енергије. Рационална употреба воде. Понашање у природи. Заштићене природне вредности. Позитиван и негативан утицај човека на животну средину.</p>	4	8	12	биологија географија информатика српски језик техника и технологија	Естетичка компетенција

Р.бр.	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМСКИХ САДРЖАЈА	КРИТЕРИЈУМИ ОЦЕЊИВАЊА			НАЧИНИ ПРАЋЕЊА И ВРЕДНОВАЊА ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА
		задовољава	добар	истиче се	
	<p>- комбиновањем различитих техника рада са ученицима, као што су: презентације, демонстрације, студије случаја, симулације, играње улога, дебате, рад у малим групама, рад на пројектима, гледање и анализа видео прилога, креативне радионице, рад у групи на платформама за учење, повезивање са вршњацима из других школа</p> <p>- гостовања стручњака, учење у другим установама, укључивање у акције...</p> <p>- улога наставника је превасходно у томе да уведу ученике у тему, представИ им кључне појмове садржаја и подстакне их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују.</p> <p>-ученици се подстичу да користе што различитије изворе информација и да према њима имају</p> <p>-употреба једноставних кључева за одређивање група организама.</p> <p>– Израда онлајн хербаријума и инсектаријума или израда сајтова и група на друштвеним мрежама који популаришу живи свет окружења.</p> <p>– Истраживање биодиверзитета своје околине – истраживање на терену, мапирање врста животиња (уочавање врста и њихових трагова у природи), мапирање дрвенастих (аутохтоних и алохтоних) и карактеристичних зељастих врста биљака, присуства гљива [Напомена: не треба захтевати од ученика да беру биљке или њихове делове (прављење хербара), нити да праве збирке инсеката и сл., већ да само прибележе, фотографишу или на други начин документују присуство одређене врсте у сопственом окружењу и од прикупљеног материјала направе постер</p>	<p>- учествује у истраживању</p> <p>- усмено прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља</p> <p>– одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу</p> <p>- учествује у акцијама које су усмерене ка</p>	<p>.– прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником;</p> <p>– користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања; активно учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне</p>	<p>- препознаје проблем, планира стратегију решавања и решава проблем примењујући знања и вештине стечене у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства.</p> <p>– прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником;</p> <p>– користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања;</p> <p>– вреднује утицај својих навика у заштити животне средине и биодиверзитета;</p> <p>– активно учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и биодиверзитета;</p> <p>– повеже значај очувања животне средине и биодиверзитета са бригом</p>	<p>.наставник континуирано прати активности ученика и њихов напредак у достизању исхода и развоју компетенција,</p> <p>начин на који ученик учествује у активностима: како прикупља податке, како брани своје ставове, квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретације, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научно, предвиде последице, дају креативна решења, како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни.</p>

	<p>презентацију или презентацију у одговарајућем доступном софтверу (нпр. PowerPoint]) Израда графикона и сликовних паноа и презентација (нпр. PowerPoint) о рационалној употреби енергије и воде у мом домаћинству, школи. – Израда бонтона понашања у природи (онлајн, пано, презентација, свеска). – Формирање еко-патроле. наставни облици:</p> <p>фронтални, групни, индивидуални, у пару</p> <p>наставне методе:</p> <p>амбијентално учење, проблемска настава истраживачко учење кооперативно учење</p>	<p>заштити, обнови и унапређењу животне средине и биодиверзитета</p>	<p>средине и биодиверзитета; – повеже значај очувања животне средине и биодиверзитета са бригом о сопственом и колективном здрављу;</p>	<p>о сопственом и колективном здрављу; – одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу; – аргументује своје ставове према еко-култури и култури свакодневног живљења; – сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању задатог циља; – критички процени сопствени рад и рад сарадника у групи; – критички се односи према употреби и злоупотреби природе.</p>	
--	---	--	--	--	--

МУЗИКОМ КРОЗ ЖИВОТ

ЦИЉ учења слободне наставне активности *Музиком кроз живот* је да ученик развија стваралачко и креативно мишљење кроз практичан рад, мотивацију, интелектуални, социјални, емоционални и морални развој, свест о сопственом здрављу, опажање, осетљивост за естетику, радозналост и самопоуздање како би био оспособљен за креативно решавање проблема и имао одговоран однос према очувању уметничког наслеђа и културе свога и других народа.

РАЗРЕД: Пети и шести

ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА: 36

ЛИТЕРАТУРА: ПРАВИЛНИК о допунама Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања

Р.бр.	ИСХОДИ	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ САДРЖАЈИ	БРОЈ ЧАСОВА			КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	РАЗВИЈАЊЕ МЕЂУПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА
			ОГ	УГ	УК.		
1.		ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	9	9	18	музичка култура	

	<ul style="list-style-type: none"> – примењује динамичко нијансирање при извођењу музичких дела; – препознаје елементе динамике у свакодневном животу; – анализира врсте такта и ритам у уметничким делима; – препознаје боју тона у складу са садржајем композиције; – изводи композиције домаћих и страних аутора самостално и у групи, користећи глас, покрет и инструменте; – изводи двогласне и трогласне композиције домаћих и страних аутора; 	<p>Проширивање знања о музичким елементима. Изражајна својства динамике. Врста, карактер и примена темпа. Тон: боја и текстура Ритам: дводелни, троделни, четвороделни и мешовити. Повезивање звука и ритма. Примена динамике, темпа и ритма у свакодневном животу Проширивање искуства ученика у коришћењу различитих музичких средстава за рад у процесу музичког изражавања и обликовања; Индивидуално и групно певање. Двоглас. Троглас. Индивидуално и групно свирање.</p>				<p>ликовна култура српски језик информатика математика</p>	<p>Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Предузимљивост и оријентација ка предузетништву Естетичка компетенција</p>
2.	<ul style="list-style-type: none"> – исказе своја осећања у току извођења музике; – примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; – учествује у манифестацијама; – користи различите технике телесних перкусија самостално и у групи; – примењује технике правилног дисања у свакодневном животу; 	<p>ТЕЛО КАО МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТ Синхронизација различитих менталних и физичких капацитета. Координација различитих менталних и физичких капацитета Правилно дисање. Концентрација. Говор тела. Јачање одређених делова тела. Рефлекс. Пажња. Брзина реаговања на различите захтеве из окружења. Развој свесности о нашем телу, контроли покрета и јачању</p>	5	6	11	<p>музичка култура српски језик ликовна култура биологија физичко васпитање информатика</p>	

	<ul style="list-style-type: none"> – препознаје говор тела, свој и своје околине; – контролише покрете користећи концентрацију; – сарађује са члановима групе којој припада, поштујући различитости; – процени сопствене могућности у примени телесних перкусија; 	<p>мишића, као и бољој координацији и балансу. Стимулација и активација организма на психомоторном и когнитивном нивоу. Истраживање унутрашњег ритма и звука свога тела. Body percussion.</p>					
3.	<ul style="list-style-type: none"> – самостално осмишљава и импровизује покрете за ритмичке аранжмане; 	<p>КРИТИЧКО МИШЉЕЊЕ КРОЗ МУЗИКУ Технике критичког мишљења. Дрво проблема. Дебата. Шест пешира. Мозгалица. Трибине. Вештине критичког мишљења: комуникација, сарадња, препознавање проблема, решавање проблема. Вештина постављања питања: меморијска, транслацијска, интерпретацијска, аналитичка, синтетичка, евалуацијска. Обликовање оригиналног мишљења. Музичка критика. Анализа композиције Развијање способности и интересовања за целоживотно образовање.</p>	3	4	7	музичка култура српски језик ликовна култура биологија информатика	
	<ul style="list-style-type: none"> – контролише сопствене покрете у циљу боље координације; – својим речима објасни значај телесних перкусија на у сваком смислу; – критички анализира своје и туђе извођење; – истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога; – објасни и примени различите технике критичког мишљења; – самостално поставља питања везана за дату тему; – аргументовано искаже утисак о слушаним делима; – вербализује свој доживљај музике; – искаже свој доживљај музике кроз друге уметности. 						

<ul style="list-style-type: none"> – критички просуђује утицај музике на здравље ; – разуме и користи интеркултурални дијалог – примењује различите врсте писмености (језичке, медијске, културне, научне...); – разуме концепт инклузије и осетљив је према различитостима; – самостално анализира музичка дела, користећи научене технике критичког мишљења;						
---	--	--	--	--	--	--

Р.бр.	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМСКИХ САДРЖАЈА	КРИТЕРИЈУМИ ОЦЕЊИВАЊА			НАЧИНИ ПРАЋЕЊА И ВРЕДНОВАЊА ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА
		задовољава	добар	истиче се	
	<p>- комбиновањем различитих техника рада са ученицима, као што су: презентације, демонстрације, студије случаја, симулације, играње улога, дебате, рад у малим групама, рад на пројектима, гледање и анализа видео прилога, креативне радионице, рад у групи на платформама за учење, повезивање са вршњацима из других школа</p> <p>- гостовања стручњака, учење у другим установама, укључивање у акције...</p> <p>- улога наставника је превасходно у томе да уведу ученике у тему, представИ им кључне појмове садржаја и подстакне их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују.</p> <p>-ученици се подстичу да користе што различитије изворе информација и да према њима имају употреба модификованих предавања (добро структурирано, систематично и кратко представљање најважнијих елемената теме/садржаја), затим различитих врста презентације, демонстрације, студије случаја, симулације, играње улога, дебате, рад у малим групама, рад на пројектима. Потенцира се самосталност ученика у активном начину учења, а улога наставника је превасходно да уведу ученике у тему, представе кључне појмове садржава и подстакну их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују.</p> <p>Коришћење различитих метода и техника, као што су шест шешира, дрво проблем наступи на приредбама слушање и амнализа музичких деееееееееела</p> <p>– Формирање еко-патроле.</p> <p>наставни облици: фронтални, групни, индивидуални, у пару</p>	<p>препознаје елементе динамике у свакодневном животу;</p> <p>– анализира врсте такта и ритам у уметничким делима;</p> <p>изводи композиције домаћих и страних аутора самостално и у групи, користећи глас, покрет и инструменте</p> <p>искаже своја осећања у току извођења музике;</p> <p>– примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;</p> <p>– учествује у манифестацијама;</p> <p>– користи различите технике телесних перкусија</p>	<p>. примењује динамичко нијансирање при извођењу музичких дела;</p> <p>– препознаје елементе динамике у свакодневном животу;</p> <p>– анализира врсте такта и ритам у уметничким делима;</p> <p>– препознаје боју тона у складу са садржајем композиције;</p> <p>– анализира врсте такта и ритам у уметничким делима;</p> <p>– препознаје боју тона у складу са садржајем композиције;</p> <p>– изводи композиције домаћих и страних аутора самостално и у групи, користећи глас, покрет и инструменте;</p> <p>– изводи двогласне и трогласне композиције домаћих и страних аутора самостално и у групи, користећи глас, покрет и инструменте;</p> <p>– изводи композиције домаћих и страних аутора самостално и у групи, користећи глас, покрет и инструменте;</p> <p>– изводи двогласне и трогласне композиције домаћих и страних аутора;</p>	<p>. примењује динамичко нијансирање при извођењу музичких дела;</p> <p>– препознаје елементе динамике у свакодневном животу;</p> <p>– анализира врсте такта и ритам у уметничким делима;</p> <p>– препознаје боју тона у складу са садржајем композиције;</p> <p>– изводи композиције домаћих и страних аутора самостално и у групи, користећи глас, покрет и инструменте;</p> <p>– изводи двогласне и трогласне композиције домаћих и страних аутора;</p> <p>– искаже своја осећања у току извођења музике;</p> <p>– примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;</p> <p>– учествује у манифестацијама;</p> <p>– користи различите технике телесних перкусија самостално и у групи;</p> <p>– примењује технике правилног дисања у свакодневном животу;</p> <p>– препознаје говор тела, свој и своје околине;</p> <p>– контролише покрете користећи концентрацију;</p>	<p>.наставник континуирано прати активности ученика и њихов напредак у достизању исхода и развоју компетенција, начин на који ученик учествује у активностима: како прикупља податке, како брани своје ставове, квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретације, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења, како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да</p>

	<p>наставне методе: амбијентално учење, проблемска настава истраживачко учење кооперативно учење дебата активности у оквиру школског пројекта Еко школа – скупљање секундарних сировина, рециклажа, , еко патроле, еко часопис...</p>	<p>самостално и у групи; – примењује технике правилног дисања у свакодневном животу; – препознаје говор тела, свој и своје околине; – контролише покрете користећи концентрацију</p>	<p>– искаже своја осећања у току извођења музике; – примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музичирању; – учествује у манифестацијама; – користи различите технике телесних перкусија самостално и у групи; – примењује технике правилног дисања у свакодневном животу; – препознаје говор тела, свој и своје околине; – контролише покрете користећи концентрацију; – сарађује са члановима групе којој припада, поштујући различитости; аргументовано искаже утисак о слушаним делима;</p>	<p>– сарађује са члановима групе којој припада, поштујући различитости; – процени сопствене могућности у примени телесних перкусија; – самостално осмишљава и импровизује покрете за ритмичке аранжмане; – контролише сопствене покрете у циљу боље координације; – својим речима објасни значај телесних перкусија на у сваком смислу; – критички анализира своје и туђе извођење; – истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога; – објасни и примени различите технике критичког мишљења; – самостално поставља питања везана за дату тему; – аргументовано искаже утисак о слушаним делима; – вербализује свој доживљај музике; – искаже свој доживљај музике кроз друге уметности. – критички просуђује утицај музике на здравље ; – разуме и користи интеркултурални дијалог – примењује различите врсте писмености (језичке, медијске, културне, научне...);</p>	<p>ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни.</p>
--	---	--	--	--	---

			<ul style="list-style-type: none"> – вербализује свој доживљај музике	<ul style="list-style-type: none"> – разуме концепт инклузије и осетљив је према различитостима; – самостално анализира музичка дела, користећи научене технике критичког мишљења;	
--	--	--	--	---	--

УМЕТНОСТ

Циљ учења програма слободне наставне активности *Уметност* је да ученик развија вештине комуникације и сарадње, критичко и стваралачко мишљење, осетљивост за естетику, радозналост, мотивацију за истраживање и изражавање у различитим медијима као и одговоран однос према очувању уметничког наслеђа и културе свога и других народа.

Разред **Седми или осми**
Годишњи фонд часова **36 или 34**

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ На крају програма ученик ће бити у стању да	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја
Компетенција за целоживотно учење Естетичка компетенција Решавање проблема Комуникација Сарадња	<ul style="list-style-type: none"> • образложи значај традиционалне визуелне уметности за идентитет народа и појединца; • повеже карактеристичан артефакт са континентом и културом којој припада; • обликује ликовне радове са препознатљивим елементима одабране културе;	ТРАДИЦИОНАЛНА ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ ШИРОМ СВЕТА Визуелна уметност народа Аустралије и Новог Зеланда (сликарство аустралијских Аборигина, традиционална тетоважа Маора) Уметност америчких народа (тотеми, керамика, ћилими, корпе)

<p>Рад са подацима и информацијама</p> <p>Дигитална компетенција</p> <p>Одговорно учешће у демократском друштву</p> <p>Предузимљивост и оријентација ка предузетништву</p> <p>Одговоран однос према здрављу</p> <p>Одговоран однос према околини</p>	<ul style="list-style-type: none"> • опише одабрани продукт визуелних уметности и процес његове израде; • пореди основне одлике традиционалне визуелне уметности два или више народа; • објасни значај и улогу културног наслеђа; • објасни главне карактеристике традиционалне музике на простору Балкана и Србије и њихов међусобни утицај; • прикаже елементе прожимања традиционалне музике различитих народа на простору Балкана на музичким примерима; • презентује традиционалну музику карактеристичну за различите крајеве Балкана и Србије; • прикаже начине очувања музичког културног наслеђа; • објасни како савремене технологије утичу на развој музике; • презентује начине промоције музичких дела и догађаја; 	<p>Култура древне Индије, Кине и Јапана (градови, храмови, одећа, писмо)</p> <p>Уметност народа Африке (маске и штитови)</p> <p>Словенска традиција (митологија, симболика и орнаментика)</p> <p style="text-align: center;">ТРАДИЦИОНАЛНА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ БАЛКАНА И СРБИЈЕ</p> <p>Културно наслеђе (значај и улога)</p> <p>Традиционална музичка уметност Балкана (основне карактеристике у односу на ентитет и међусобни утицаји, сличности и разлике)</p> <p>Традиционална музика Србије (певање, свирање, обичаји, обреди, ношња, кола...)</p> <p>Начини очувања културног наслеђа</p> <p style="text-align: center;">МОДЕРНО ДОБА И МУЗИКА</p>
--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • прикаже примену музике у другим уметностима; • истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога; • аргументовано искаже утисак о слушаним делима. • комуницира учтиво, јасно и аргументовано уз уважавање различитих мишљења, идеја и естетских доживљаја; • проналази, самостално и у сарадњи са другима, релевантне податке и информације користећи савремену технологију; • учествује активно, према сопственим способностима и интересовањима, у истраживачком и радионичком раду. 	<p>Савремене технологије и музика. Маркетинг у музици. Примењена музичка уметност. Музичка критика и интервју.</p>
--	--	---

УПУТСТВО ЗА МЕТОДИЧКО-ДИДАКТИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм слободне наставне активности *Уметност* интегрише садржаје из културе, различитих уметности и више уметничких дисциплина. Он омогућава ученицима: да упознају културу и уметност народа свих континената, њихове сличности, разлике и међусобне утицаје; да открију како се прожимају различите врсте уметности; да уче како да користе разноврсне, релевантне и поуздане податке и информације за истраживачки и стваралачки рад; да ефикасно сарађују и комуницирају; да развијају критичко мишљење, конструктивно размењују мишљења и формирају позитивне вредносне судове са циљем очувања културе и идентитета, развијања самопоуздања и самопоштовања, поштовања и заштите људских права; да развијају радозналост, мотивацију, као и афинитет према култури и уметности; да се изражавају у одабраним уметничким дисциплинама и медијима.

Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма *Уметност*.

- ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Предвиђено је да се прва тема реализује током првог полугодишта, а друга и трећа у другом полугодишту.

Програм је тако конципиран да фаворизује активности ученика, повезивање њиховог школског и ваншколског искуства, учење путем решавања проблема, сарадњу и тимски рад, као и употребу савремених технологија у образовне сврхе. Потенцира се самосталност ученика у активном начину учења, а улога наставника је превасходно да уведу ученике у тему, представе кључне појмове садржаја и подстакну их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују.

Активности које су погодне за реализацију програма *Уметност* су: креативне радионице; презентације; анализа инсерата филмова, аудио-визуелних прилога, аудио и визуелних садржаја; рад на истраживачким и пројектним задацима; прављење досијеа, дигиталне збирке и сл; студије случаја; играње улога; дискусије; рад у групи на платформама за учење; повезивање са вршњацима из других школа или држава; гостовања стручњака; учење у другим установама; посете разним културно-уметничким дешавањима; обликовање и организовање промоција и кампања; укључивање у акције у локалној заједници...

У складу са специфичностима програма и просторно-техничким капацитетима, ученици се могу изражавати кроз различите медије: слику (скице, цртежи, слике, плакати, књига уметника, мурали...); скулптуру; фотографију; видео; анимацију; акцију (перформанс, хепенинг, флеш моб, игровне активности); дизајн (сценографија, костимографија...); музику (инструментална, вокална, вокално-инструментална и сценска); сценски израз (глума, кореографија, плес); музичку критику...

Програм се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени, већ се ученици подстичу да користе што различитије изворе информација и да имају према њима критички однос. Циљ је оснажити ученике да се ослањају на сопствене снаге у процесу проналажења релевантних информација.

За сваку тему наставник треба да припреми што више различитих материјала који имају функцију подстицаја, мотивисања ученика за рад на њима. Како би се што боље остварила веза између садржаја програма и реалног живота пожељно је, кад год је то могуће, да се ученицима омогуће посете установама и институцијама у средини где живе, као и непосредни контакт са људима који имају интересантна животна и/или професионална искуства у вези са темом која се обрађује

- **ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА**

ТРАДИЦИОНАЛНА ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ ШИРОМ СВЕТА

Основна идеја теме је да се ученици упознају са одабраном баштином народа свих континената из области визуелних уметности и културе, при чему је предвиђено да то буду садржаји који нису обухваћени програмом предмета Ликовна култура. Ради постизања динамике наставе и подстицања радозналости и стваралачког мишљења препорука је да се сваки континент представи другим уметничким дисциплинама и да се планирају другачије активности ученика, где је то могуће.

Предлог је да након уводног часа ученици упознају визуелну уметност Аустралије и Новог Зеланда кроз индивидуални истраживачки рад (у школи и код куће). Ученици могу да припреме кратке дигиталне презентације или видео прилоге. Потребно је да наставник постави јасне критеријуме према којима ће проценити квалитет презентације и да одреди број слајдова, односно трајање видео прилога (до 3 минута) водећи рачуна о томе да сви ученици треба да виде све радове и да изнесу своја запажања и утиске. Током уводног часа је потребно објаснити да је визуелна уметност важна за идентитет народа и појединца и зашто је идентитет важан. Потребно је нешто рећи о техникама и мотивима, као и о томе какву функцију је сликарство народа Аустралије и Новог Зеланда имало некада, а какву има данас. Прилози за приказивање могу да садрже и краће прилоге о музици (на пример, диџериду технике опонашања звука из природе) и плесу (традиционални плес *хака*) како би ученици добили јаснију слику о уметности ових народа.

Могуће истраживачке теме за ученике су: повезаност прича и слика у култури аустралијских народа; симболи у сликарству аустралијских народа; техника сликања тачкама (*dot-painting*); слике на кори еукалиптуса (*bark-painting*); слике на стенама у региону Кимберли; најпознатија дела једног савременог аустралијског сликара инспирисаног традицијом – Клифорд Посум (*Clifford Possum Tjapaltjarri*) или Квини Мекензи (*Queenie McKenzie*); значење традиционалне тетоваже та моко (*tā moko*); старе фотографије

становништва Новог Зеланда; стилови традиционалних огртача и њихов утицај на савремену моду; један познати новозеландски уметник – Џорџ Нуку (George Nuku) или Чарлс Фридрик Голди (Charles Frederick Goldie)...

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- [Australian Aboriginal peoples - Leadership and social control | Britannica](#)
- <https://www.artyfactory.com/aboriginal-art/aboriginal-art.html>
- [The Wandjina - YouTube](#)
- [Mysterious Kimberley Rock Art - YouTube](#)
- [Culture of New Zealand - history, people, women, beliefs, food, customs, family, social, marriage \(everyculture.com\)](#)
- [T HYPHERLINK "https://www.tepapa.govt.nz/discover-collections/read-watch-play/maori/tamoko-maori-tattoos-history-practice-and-meanings"](https://www.tepapa.govt.nz/discover-collections/read-watch-play/maori/tamoko-maori-tattoos-history-practice-and-meanings)āmoko | Māori tattoos: history, practice, and meanings | Te Papa
- [Traditional Maori costume Archives - World4](#)
- [Contemporary M HYPHERLINK "https://nzhistory.govt.nz/culture/nz-painting-history/contemporary-maori-art"](https://nzhistory.govt.nz/culture/nz-painting-history/contemporary-maori-art)āori art - History of New Zealand painting | NZHistory, New Zealand history online
- [Aboriginal Dreamtime Stories - Japingka Aboriginal Art Gallery](#)
- [Dreamtime Aboriginal Art Library of Knowledge \(aboriginal-art-australia.com\)](#)
- [Aboriginal Australian Bark Paintings | Museum of Natural and Cultural History \(uoregon.edu\)](#)
- [The Bradshaw Paintings - Australian Rock Art Archive \(bradshawfoundation.com\)](#)
- [The meaning behind M HYPHERLINK "https://www.fq.co.nz/maori-cloaks-traditional-meaning/"](https://www.fq.co.nz/maori-cloaks-traditional-meaning/)āori cloaks | Fashion Quarterly (fq.co.nz)

Уметност америчких народа ученици могу да упознају кроз креативну радионицу где могу, према интересовањима, да моделују тотеме или посуде од меког материјала, да цртају дизајн употребних предмета са мотивима карактеристичним за одабрано племе, као и да их обликују одабраном традиционалном техником. Препорука је да ученици пореде орнаменте различитих племена тражећи сличности и разлике, као и да изложе фотографију свог рада заједно са примером који им је послужио као подстицај за стварање.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- [Traditional Native American Tribal Art \(indians.org\)](#)
- [Native American art - The function of art | Britannica](#)
- [Native American religions - Forms of religious authority | Britannica](#)
- [Native American Art: Sandpainting, Baskets, Pottery and Painting \(nativeamerican-art.com\)](#)
- [Home | Museum of Pre-Columbian Art of Cusco of Peru \(mapcusco.pe\)](#)
- [The Collection](#)
- [Aztec Designs \(aztecsandtenochtitlan.com\)](#)
- [USA Native American Navajo Weaving HYPHERLINK "https://textiledesigntechniques.as.ua.edu/usa-native-american-navajo-weaving/"](https://textiledesigntechniques.as.ua.edu/usa-native-american-navajo-weaving/)
- [Peruvian Textiles History | Study.com](#)

- [The Paracas Textile \(article\) | Khan Academy](#)
- [El Paso Museum of Art - Expressions in Clay: Pre-Columbian Pottery Types from the Southwest - YouTube](#)
- [Native American Pottery: How to Identify and Price Cochiti and Tesuque Pueblo Pottery \(Part 1\) - YouTube](#)

Култура древне Индије, Кине и Јапана може се истраживати кроз компаративну анализу. Ученици могу да се поделе у мање групе које ће припремити краће презентације о сличностима и разликама између: обичаја; најстаријих градова; архитектуре храмова; традиционалне одеће или писма. Ученици које ове културе посебно занимају могу да ураде додатна истраживања (да истраже елементе одеће самураја; да истраже традиционална позоришта; да напишу задату реч на сва три језика...), као и да ураде ликовни рад на основу садржаја који их највише мотивише.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- [Indian HYPERLINK "https://www.holidify.com/pages/indian-traditions-and-culture-1331.html"](https://www.holidify.com/pages/indian-traditions-and-culture-1331.html)
- [Chinese Culture, Customs and Traditions in China \(chinahighlights.com\)](#)
- [138 Types of Japanese Culture - Japan Talk \(japan-talk.com\)](#)
- [Cities of the Indus Valley Civilization | World Civilization \(lumenlearning.com\)](#)
- [Top 10 Staggering Ancient Towns in China | Places HYPERLINK "https://www.pandotrip.com/top-10-staggering-ancient-towns-in-china-28519/"](#)
- [The Top 7 Historic Cities in China: China's 7 Ancient Capitals \(chinahighlights.com\)](#)
- [India's Oldest Surviving Temples \(livehistoryindia.com\)](#)
- [10 Most Amazing Temples in China \(with Map HYPERLINK "https://www.touropia.com/temples-in-china/"](#)
- [INDIAN 29 States traditional Dressing Style Officially - YouTube](#)
- [Traditional Japanese Clothing - WorldAtlas](#)
- [Samurai Armor: Evolution and Overview - YouTube](#)
- [Getting to Know the Chinese Traditional Clothing - Hanfu - YouTube](#)
- [Traditional Chinese Clothing - Han Couture - YouTube](#)
- [Learn Marathi / Devanagari Calligraphy in Marathi | Beginners Calligraphy HYPERLINK "https://www.youtube.com/watch?v=jXDI6r-UnFw"](#)
- [Appreciating Chinese Calligraphy - YouTube](#)
- [How to start? | Chinese Calligraphy Tutorial - YouTube](#)
- [Beautiful traditional Japanese Calligraphy KANA SHODO | Satisfying handwriting - YouTube](#)

Предлог је да ученици упознају уметност афричких народа кроз обилазак Музеја афричке уметности у Београду и/или разгледање дигиталних збирки, гостовање стручњака или онлајн састанак са стручњацима... Ученици могу да разговарају са стручњацима о приликама у којима су се маске користиле, како су маске утицале на савремену западну уметност, у којим музејима се чувају..., као и да направе маску или штит техником папир маше или комбинованом техником.

Материјали који се могу користити за припремање наставе: <https://www.artyfactory.com/africanmasks/index.htm> (dodato)

- <http://thegypsetters.net/dot-dot-dot/> HYPERLINK "http://thegypsetters.net/dot-dot-dot/5-fun-facts-african-masks"5 HYPERLINK "http://thegypsetters.net/dot-dot-dot/5-fun-facts-african-masks"-fun-facts-african-masks
- https://www.blendspace.com/lessons/tAffwmFdAlwI_Q/c-african-masks
- [African Masks Examined: History, Type, Role, Meaning](#) HYPERLINK "https://afrikanza.com/blogs/culture-history/african-masks" stories behind african masks - YouTube
- [Sadigh Gallery African Masks](#) - YouTube
- [African Shields](#) (hamillgallery.com)
- [National Museums of Kenya](#) HYPERLINK "https://www.museums.or.ke/" – HYPERLINK "https://www.museums.or.ke/"
-

Предлог је да ученици у школи заједно погледају филм/видео прилоге о Словенима, а затим размене утиске и дискутују. Како је словенска митологија и традиција популарна тема стрипова, ученици могу да осмисле и нацртају јунака стрипа или видео игре. Могућа активност је и обликовање накита или другог употребног предмета украшеног словенским орнаментима.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- [Stari Sloveni - Istorija i tradicija \[ceo film\]](#) - YouTube
- [Митска бића \(Словенска митологија\)](#) - Mitska bica (Slovenska mitologija) - YouTube
- [Mitologija Ju](#) HYPERLINK "https://www.youtube.com/watch?v=MdbO7YVoV7o"žnih Slovena - YouTube
- [Čudotvorni mač](#) - YouTube
- [Ruslan and Ludmila](#) HYPERLINK "https://www.youtube.com/watch?v=j6YB59ETDqk"Руслан и Людмила (HYPERLINK "https://www.youtube.com/watch?v=j6YB59ETDqk"1972 HYPERLINK "https://www.youtube.com/watch?v=j6YB59ETDqk") Aleksandr Ptushko - YouTube
- [Slavic Symbols - Visual Library of Slavic Symbols](#) (symbolikon.com)
- [Славянские узоры и орнаменты. Шпаргалка с эскизами](#) - YouTube
- www.starisloveni.com :: Stari Sloveni, Staroslovenska mitologija, religija i istorija

ТРАДИЦИОНАЛНА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ БАЛКАНА И СРБИЈЕ

Основна идеја теме је да се ученици упознају и оснаже за позитиван и одговоран однос према историјском наслеђу у домену традиционалне музике Балкана и Србије са акцентом на међусобан утицај, трајање и очување.

Наставник планира како ће се учење одвијати у складу са интересовањима ученика и могућностима школе (опремљеност савременим техничким уређајима, доступност етнолошких филмова...) и локалне заједнице.

У процесу реализације програмских садржаја наставник треба да уведе ученике у тему кроз кратки теоријски приказ или аудио-видео запис, а затим да их кроз конкретне задатке усмери на истраживање које може да се односи на различите аспекте изучавања предмета музичког наслеђа у односу на временски оквир настанка, просторни оквир настанка, носиоце, примаоце, контекст настанка, контекст садашњег деловања и сл.

У циљу упознавања материјалних извора као грађе за истраживање елемената народне културе учење може да се одвија и кроз посете појединим институцијама, на првом месту етнографским збиркама и музејским поставкама или посете нпр. кустоса школе. У оквиру народне уметности, ученике би требало упутити на значај старих уметничких заната и њихов опстанак, а као крајњи продукт тог рада било би организовање изложбе ученичких радова.

У циљу упознавања и очувања музичке традиције на простору Балкана и Србије ученици проучавају музику, плес, ношњу, обичаје, обреде, начин живота, из различитих географских локалитета. Истраживање може да се односи на: прожимање елемената традиционалних култура различитих народа на простору Балкана и Србије и миграције као чинилац прожимања; развој традиционалне музике у домену певања (техника певања, текстови песама, пратња...) или свирања (врсте инструмената, распрострањеност у односу на географски центар, карактеристике...); преношење музичких записа из једне средине у другу (исти текст, различита мелодија и обрнуто); реконструкцију и демонстрирање народних обичаја из различитих крајева земље и у склопу њих музике, народне ношње, кола... У том смислу уколико услови локалне средине то дозвољавају, део програма се може реализовати у сарадњи са фолклорним друштвима или певачким групама које изводе народне игре (кола) и традиционалну музику. У склопу истраживања традиционалне и народне песме ученици могу ићи и трагом актуелних етно група (Моба, Бистрик, Траг, Бело платно...) како би упознали наше вокално традиционално наслеђе које је подељено на старије и ново певање, тј. на певање *на глас* (старији начин певања у секундама) и певање *на бас* (новије).

Поред обредних, ученици могу да изучавају песме које су настале у вези са празницима који се обележавају у локалној средини (Васкршње, Божићне, Лазаричке и друге песме) и реконструишу исте.

Резултати истраживања у овој области могу бити полазиште за примену вршњачке едукације кроз умрежавање ученика и наставника из различитих делова Србије путем интернет платформи. Ученици стечена знања из области традиционалне музичке уметности такође могу презентовати ученицима првог циклуса основног образовања, преузимајући улогу вршњака ментора при реконструкцији/демонстрацији народних обичаја.

Рад у групама и радионицама је користан у комбинацији са осталим начинима рада, поготово када постоји изазов значајнијег (нпр. емотивног) експонирања ученика, као вид премошћавања стидљивости. Понуђени предлози литературе и сајтова, нису обавезујући.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- Боривоје Дробњаковић, *Етнологија народа Југославије*, Научна књига, Београд, 1960, 9-89.
- Димитрије Големовић, *Свака птица својим гласом пева*, Balkan Culture Heritage, Београд, 2019.
- Љиљана Гавриловић, *Балкански костими Николе Арсенивића*, Посебна издања, књ. 52, Етнографски институт САНУ, Београд, 2004, 5-35.
- Тихомир Р. Ђорђевић, *Наши народни живот*, Том 1, Просвета, Београд, 1984, 9-37.
- Петар Влаховић, *Србија: земља, народ, живот, обичаји*, Етнографски музеј и Вукова задужбина, Београд, 1999, 55-94.
- Роман Јакобсон и Петар Богатирјов, „Фолклор као нарочит облик стваралаштва“, Петар Влаховић, „Етничка структура и миграције становништва (у Србији)“, Гласник Етнографског музеја, књ. 44, Београд, 1980, 21-39.
- Драгослав Девећ (1960) „Сакупљачи наших народних песама“. Гласник Етнографског музеја 22–23: 99–122
- Зечевић, *Српске народне игре*, „Вук Караџић“, Етнографски музеј, Београд, 1983.
- Андријана Гојковић, Народни музички инструменти, „Вук Караџић“, Београд, 1989.
- Јасна Бјеладиновић, „Сеоске ношње и њихова типолошка класификација“, *Гласник Етнографског музеја*, књ. 44, Етнографски музеј, Београд, 1980, 75-97.
- Никола Ф. Павковић, „Село као обредно-религијска заједница“, *Етнолошке свеске I*, Београд, 1978, 51-65.
- Младен Марковић (1994) „Етномузикологија у Србији“. Нови звук 3: 19–29.
- Филм “Русе косе цуро имаш” као показатељ симбиозе уметности читавог Балкана <https://www.youtube.com/watch?v=NGCURBHF>

МОДЕРНО ДОБА И МУЗИКА

У оквиру ове теме ученици могу да истражују развој модерних технологија у служби широке заступљености примењене музике у медијима, односно мултимедијалним уметностима. Ученици упознају сценску музику, музику на филму, позоришту, радију, телевизији и интернету кроз приказивање видео материјала који ће подстаћи истраживачке задатке, презентације, дебате, интервјуе, критике...

Препорука је да фокус рада буде на примењеној музици на подручју Србије и то истраживањем музике за филмове/серије српских композитора Зорана Симјановића, Војислава Вокија Костића, Војкана Борисављевића, Горана Бреговића...

У оквиру теме ученици могу да раде на припреми извођење одређене музичке нумере из филма, мјузикла, позоришта..., откривајући повезаност музике и других уметности.

Маркетинг у музици се може истраживати на више начина. Један аспект може бити одговор на питање како одређено дело или музички догађај промовисати (како је то некада изгледало, а како данас...), а други аспект је на који начин избор музике и сама музика утиче на маркетинг неког другог уметничког (или друге врсте) производа. У циљу разумевања значаја музике у рекламама, а у сврху маркетинга (промоције школе, догађаја, хуманитарних акција, локалне заједнице...), ученици истражују одабране рекламе, анализом одабраних доносе суд о улози музике и дефинишу кораке у процесу израде. Ради унапређивања маркетинга школе ученици припремају материјал за израду спота за химну школа/џингла за различита дешавања...), користећи ИКТ.

После увода наставника у музичку критику као вида уметничке критике ученике треба кроз разговор навести да сами или истраживањем дођу до података који ће им дати одговоре на различита питања као што су: шта је то што музичку критику одваја од извештавања, шта може бити предмет уметничке критике, ко може бити музички критичар и који су објективни за разлику од субјективних аспеката музичке критике; који је значај музичке критике за извођача, публику, музикологе... Ова тема треба да резултира музичком критиком коју ће ученици у улози музичког критичара написати након посете неком концерту, или слушања одређене композиције/извођача на часу. Ученици могу, такође, да направе кратак приказ музичке критике из пера Бранке Радовић, Смиљке Исаковић...

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- Вартекс Баронијан: “Музика као примењена уметност”, Београд, РТС
- Зоран Симјановић: “Примењена музика”, Београд, Бикић Студио, 1996
- Рихард Мерц: “А, Б, Ц... звука у аудио визуелним медијима”, Београд, РТС, 2013.
- Дејвид Бирн: “Како ради музика”, Геопоетика, Београд, 2015.
- Примена музике у маркетингу, најбоље домаће рекламе, Видео (за ученике): <https://www.youtube.com/watch?v=j85rX5NXIFU&t=185s>"85
- Примери музичке критике: http://stankosepic.com/prikazi_i_kritike.php
- Бранка Радовић: “Шта је то музичка критика”, Наслеђе, Крагујевац, 2007. вол. 4, број 8, стр. 121-154.
- Смиљка Исаковић. “Бемус преплетум мобиле”, Службени гласник, Београд 2012.
- Смиљка Исаковић: “Viđenja - Musica modus vivendi”, РТС, Београд 2013.

- ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, примењују, процењују последице итд.

Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. За неке садржаје прикладни су и други начини провере напредовања као што су нпр. квизови или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нивоу знања, вештина, ставова. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са *Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању*. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

МОЈА ЖИВОТНА СРЕДИНА

ЦИЉ учења слободне наставне активности је да допринесе развоју компетенција потребних за одговорну улогу у друштву у погледу очувања животне средине, биодиверзитета и одрживог развоја.

РАЗРЕД: СЕДМИ И ОСМИ

ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА: 36

ЛИТЕРАТУРА: ПРАВИЛНИК о допунама Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања

Р.бр.	ИСХОДИ	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ САДРЖАЈИ	БРОЈ ЧАСОВА			КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	РАЗВИЈАЊЕ МЕЂУПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА
			ОГ	УГ	УК.		
1.	Еколошки отисак и опстанак	Еколошки отисак Биокапацитет				биологија	

		Еколошки дуг Одрживи развој Еколошко право.	2	4	6	ликовна култура информатика српски језик	Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима и информацијама
2.	Управљање отпадом	Врсте отпада Управљање отпадом Комунални отпад Депониј	8	4	12	биологи информатика српски језик ликовна култура	Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња
3.	Рециклажа, ремедијација и поновна употреба добара и сировина	Секундарне сировине: папир, уља у исхрани, текстил, пластика. Предности и недостаци поновне употребе добара и сировина. ЗР правила.	4	2	6	биологија географија информатика српски језик	Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини
4.	Обновљиви извори енергије	Извори енергије. Енергетска ефикасност. Обновљиви извори енергије. Предности и недостаци обновљивих извора енергије	4	8	12	биологија географија информатика техника и технологија	Предузимљивост и оријентација ка предузетништву Естетичка компетенција

Р.бр.	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМСКИХ САДРЖАЈА	КРИТЕРИЈУМИ ОЦЕЊИВАЊА			НАЧИН ПРАЋЕЊА И ВРЕДНОВАЊА ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА
		задовољава	добар	истиче се	
	<p>- комбиновањем различитих техника рада са ученицима, као што су: презентације, демонстрације, студије случаја, симулације, играње улога, дебате, рад у малим групама, рад на пројектима, гледање и анализа видео прилога, креативне радионице, рад у групи на платформама за учење,</p> <p>повезивање са вршњацима из других школа</p> <p>- гостовања стручњака, учење у другим установама, укључивање у акције...</p> <p>- улога наставника је превасходно у томе да уведу ученике у тему, представИ им кључне појмове садржаја и подстакне их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују.</p> <p>-ученици се подстичу да користе што различитије изворе информација и да према њима имају</p> <p>-употреба једноставних кључева за одређивање група организама.</p> <p>– фаворизује се активности ученика, повезивање њиховог школског и ваншколског искуства, учење путем решавања проблема, сарадњу и тимски рад, као и употребу савремених технологија у образовне сврхе.</p> <p>Препоручује се употреба модификованих предавања (добро структурирано, систематично и кратко представљање најважнијих елемената теме/садржаја), затим различитих врста презентације, демонстрације, студије случаја, симулације, играње улога, дебате, рад у малим групама, рад на пројектима. Потенцира се самосталност ученика у активном начину учења, а улога наставника је превасходно да уведу ученике у тему, представе кључне појмове садржава и подстакну</p>	<p>- учествује у истраживању</p> <p>- усмено прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља</p> <p>– одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу</p> <p>- учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и биодиверзитета</p>	<p>– прикупи, одабере и обради информације релевантне за истраживање, користећи поуздане изворе информација, наводећи извор и аутора;</p> <p>– прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником;</p> <p>сарађује у тиму, поштујући разлике у</p>	<p>– образложи избор теме/истраживања из области одрживог развоја, циљ и план рада користећи вештину јавног говора;</p> <p>– формулише истраживачки задатак;</p> <p>– планира ресурсе и управља њима, усмерен на достизање реалног циља;</p> <p>– прикупи, одабере и обради информације релевантне за истраживање, користећи поуздане изворе информација, наводећи извор и аутора;</p> <p>– прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником;</p> <p>– користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања;</p> <p>– вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада;</p> <p>– учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и</p>	<p>.наставник континуирано прати активности ученика и њихов напредак у достизању исхода и развоју компетенција, начин на који ученик учествује у активностима: како прикупља податке, како брани своје ставове, квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретације, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења, како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како</p>

	<p>их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују.</p> <p>– Формирање еко-патроле.</p> <p>наставни облици: фронтални, групни, индивидуални, у пару</p> <p>наставне методе: амбијентално учење, проблемска настава истраживачко учење кооперативно учење дебата</p> <p>активности у оквиру школског пројекта Еко школа – скупљање секундарних сировина, рециклажа, еко патроле, еко часопис...</p>	<p>учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и одрживом развоју;</p> <p>– повеже значај очувања животне средине са бригом о сопственом и колективном здрављу;</p>	<p>мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању договора и афирмишући толеранцију и равноправност у дијалогу;</p>	<p>унапређењу животне средине и одрживом развоју;</p> <p>– повеже значај очувања животне средине са бригом о сопственом и колективном здрављу;</p> <p>– одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу;</p> <p>– користи језик и стил комуникације који су специфични за поједине научне и техничке дисциплине и чува језички идентитет;</p> <p>– сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању договора и афирмишући толеранцију и равноправност у дијалогу;</p> <p>– критички процени сопствени рад и рад сарадника у групи.</p>	<p>превазилазе тешкоће, дали показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни.</p>
--	--	---	--	--	---

УЦБЕНИЦИ

Измену школског програма којом се, почев од школске 2023/2024 године, за наставу предмета користе следећи уџбенике.

СРПСКИ ЈЕЗИК			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења
„НОВИ ЛОГОС“	<i>Уметност речи, Читанка за пети разред основне школе; уџбеник у</i>	др Наташа Станковић Шошо, др Бошко Сувајџић	650-02-00046/2022-07 од 7.2.2023.

„НОВИ ЛОГОС”	<i>Дар речи, Граматика српског језика за пети разред основне школе; уџбеник у</i>	Јелена Срдих	650-02-00050/2022-07 од 7.2.2023.
--------------	---	--------------	--------------------------------------

СТРАНИ ЈЕЗИК – Енглески језик			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења
НОВИ ЛОГОС”	English Plus 1, Second Edition, енглески језик за пети разред основне школе, уџбеник у електронском облику;	Ben Wetz	650-02-00065/2022-07 од 1.8.2022.

СТРАНИ ЈЕЗИК – Француски језик

Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења
„KLETT”	<i>Décibel 1,</i> <i>француски језик за</i> <i>пети разред основне</i> <i>школе;</i> други страни језик, прва година учења;	Michèle Butzbach, Carmen Martin Nolla, Dolorès Danièle Pastor, Inmaculada Saracibar Zaldivar	650-02-00110/2022-07 од 9.2.2023.

Историја			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Историја 5 – уџбеник са</i> <i>одабраним историјским</i> <i>изворима за пети</i> <i>разред основне школе;</i> ћирилица	др Душко Лопандић, Ивана Петровић	650-02-00174/2018-07 од 24.4.2018.

Географија			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења
„KLETT”	<i>Географија 5, уџбеник за пети разред основне школе; ћирилица</i>	Винко Ковачевић, мр Сања Топаловић	650-02-00058/2018-07 од 27.4.2018.

Биологија			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења
„ВУЛКАН ИЗДАВАШТВО”	<i>Биологија 5, уџбеник за пети разред основне школе; уџбеник у електронском облику ћирилица</i>	Милица Маркелић, Ива Лакић, Катарина Зељић, Невена Кузановић	650-02-00645/2022-07 од 7.2.2023.

Ликовна култура			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења
„KLETT”	<i>Ликовна култура 5,</i> <i>уџбеник за пети разред</i> <i>основне школе;</i> уџбеник у електронском облику; ћирилица	Сања Филиповић	650-02-00075/2022-07 од 24.1.2023.

Музичка култура			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења
„ВУЛКАН ИЗДАВАШТВО”	<i>Музичка култура 5,</i> <i>уџбеник за пети разред</i> <i>основне школе;</i> ћирилица	Јасмина Чолић, Маријана Савов Стојановић	650-02-00408/2022-07 од 12.1.2023.

Математика

Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења
МАТЕМАТИСКОП	<i>Математика 5,</i> <i>уџбеник за пети</i> <i>разред основне</i> <i>школе (са</i> <i>електронским</i> <i>додатком);</i> ћирилица	Владимир Стојановић	
МАТЕМАТИСКОП	<i>Математика 5, збирка</i> <i>задака за пети разред</i> <i>основне школе;</i> ћирилица	Владимир Стојановић, Гордана Поповић, Никола Вигњевић	

Информатика и рачунарство			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења
„НОВИ ЛОГОС”	<i>Информатика и рачунарство 5, уџбеник за пети разред основне школе</i>	Дијана Каруовић, Саша Ристић	650-02-00345/2022-07 од 5.12.2022.

Техника и технологија			
Назив издавача	Наслов уџбеника писмо	Име/имена аутора	Број и датум решења

ЈП „ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ”	<i>Техника и технологија за пети разред основне школе, уџбенички комплет (уџбеник, материјал за конструкторско моделовање);</i>	Слободан Попов, Мирослав Парошкај	650-02-00047/2018-07 од 27.4.2018.
------------------------------	---	--	---------------------------------------